

Stabilita banky, její ovlivňování ČNB, pravidla likvidity, kapitálové přiměřenosti a úvěrové angažovanosti banky

Stabilita banky

Stabilitou banky obecně rozumíme její solventnost a likviditu. Vzhledem k tomu, že banky hospodaří s jím svěřenými prostředky, je cílem centrální banky snižovat systematické riziko v bankovní sféře a napomáhat tak k zajištění stability bank. K tomuto účelu vydává ČNB určitá pravidla obezřetného chování bank, která mají přispět k zajištění stability banky. Tato pravidla obezřetného chování bank jsou vytvářena v souladu s doporučeními Basilejského výboru pro bankovní dohled, direktivami EU a s přihlédnutím ke specifickým českého bankovníctví.

Solventnost banky znamená *platební schopnost banky* uhrazovat ze svých běžných příjmů a rychlým zpeněžením vlastního majetku běžné náklady a závazky i v případech, kdy v jejím hospodaření došlo ke ztrátě. Jde o *schopnost plnit své závazky nejen vůči klientům* (= likvidita), *ale i vůči třetím osobám*. Banka je tedy solventní, když je schopna:

- vyplácet mzdy svým zaměstnancům,
- hradit závazky vůči svým dodavatelům,
- platit daně,
- provádět jiné provozní a investiční platby.

Předpokladem bankovní solventnosti je rentabilita banky. Banka však může zůstat solventní i při ztrátě. Banka si v tomto případě udrží solventnost, když část svého vlastního kapitálu investuje do vhodných výnosových a většinou snadno zpeněžitelných cenných papírů.

Likvidita banky znamená *schopnost banky plnit své závazky z vkladů vzhledem ke svým klientům* (nejužší pojetí) + *banka si dovede zajistit přiměřený růst* (širší pojetí). Jde tedy hlavně o schopnost banky vyplatit klientům na požádání jejich vklady. Banka tedy musí mít v zásobě tolik „hotových“ peněz, „cash“, aby uspokojila své klienty.

Opatření o pravidlech likvidity bank

Smyslem opatření je zabezpečit schopnost banky plně dostát svým smluvním závazkům v termínu jejich splatnosti. **Opatření se zaměřuje na dvě základní oblasti, a to techniku řízení likvidity a organizační zabezpečení řízení likvidity.** Požadavky na likviditu banky jsou tedy formulovány pouze obecně. **Řízením likvidity rozumíme hledání optimálního podílu rychle likvidních aktiv na celkových aktivech, tak aby nehrozilo riziko nesolventnosti, aby však byl současně dosažen maximálně možný zisk.** Banka musí plnit stanovené závazné ukazatele k zajištění své likvidity, např.:

- **likvidita struktury aktiv** = poměr rychle likvidních aktiv k celkovým aktivům (za rychle likvidní lze považovat např. pokladní hotovost, běžné účty u jiných bank se splatností do 7 dnů, státní pokladniční poukázky, krátkodobé dluhopisy centrálních bank a volné rezervy u ČNB).
- **krátkodobá likvidita** = podíl krátkodobých aktiv ke krátkodobým pasivům (obdobně střednědobá a dlouhodobá)
- **závislost banky na mezibankovních vkladech**

O likviditě (stanovených ukazatelích) podává banka měsíčně hlášení ČNB, která ověřuje, zda banku neohrožují rizika z nízké likvidity, a nesnižuje tím bezpečnost celého bankovního systému. Likvidita se sleduje v jednotlivých měnách.

Pravidla kapitálové přiměřenosti

Kapitálu banky se věnuje při regulaci a dohledu *mimořádná pozornost*, protože:

- a) je považován za *nejvhodnější zdroj ke krytí* případných *ztrát*,
- b) slouží jako *zdroj financování aktiv*.

Význam kapitálu:

- jde o *vlastní zdroj banky* – jeho použití k úhradě ztráty dopadá přímo na vlastníky,
- kapitál je přesně *kvantifikovatelný*,
- udržování kapitálu je *nákladné* – dopad do *konkurenční schopnosti* banky => při neexistenci pravidel snaha o jeho *minimalizaci*,
- důležitá je nejen jeho výše, ale i jeho *struktura* => v opatření o kapitálové přiměřenosti je zohledněna i struktura.

Opatření o kapitálové přiměřenosti

Účelem tohoto opatření je zajistit dostatečné kapitálové vybavení bank v návaznosti na rizikovost jejich obchodů. Kapitálová přiměřenost se dnes váže k riziku:

- a) úvěrovému
- b) tržnímu
- c) operačnímu

Kapitálová přiměřenost (v %) = kapitál / součet kapitálových požadavků (úvěrových, tržních, operačních) x 8%

Je zřejmé, že čím je banka větší, tím může uzavírat větší obchody.

Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku

Kapitálový požadavek = hodnota expozice x riziková váha = rizikově vážená expozice x 8%

Riziková váha 0 – 150 podle ratingu firmy, země nebo instituce. Při podrozvahových položkách se expozice přepočítá konverzním faktorem 0-1. Rating zemí je většinou 0-6, resp. 7 stupňů (0-např. Kanada, Japonsko,... opačný konec: rozvojové země).

Kapitálový požadavek k tržnímu riziku

Úrokové riziko

Kapitálový požadavek = hodnota úrokové pozice x koeficient 0 – 12%

Koeficient je stanovená podle délky splatnosti expozice (větší splatnost znamená vyšší koeficient).

Akciové riziko

Součet kapitálových požadavků k akciovému riziku = součet hodnot akciových pozic x 8%

Kapitálový požadavek k operačnímu riziku

- nově zavedeno; riziko ztráty vlivem selhání lidského faktoru, systému banky nebo porušení právních předpisů.

Kapitálový požadavek = (tří roční součty hrubého zisku banky x beta faktor) / 3

Beta faktor je hodnota 12 – 18% podle oblasti činnosti banky, ke které je přiřazován (např. financování corporate, detail, platební operace)

Rozdělení kapitálu

• **Vlastní kapitál (TIER 1)**

= splacené základní jmění + splacené emisní ážio + zákonné rezervní fondy + ostatní rezervní fondy (bez účelových) + nerozdělený zisk z předchozích období (po zdanění)

Od vypočítaného vlastního kapitálu se odečítají následující položky:

- neuhrazené ztráty z předchozích let a ztráty běžného roku,
- goodwill a další NIM,
- nominální hodnota akcií, které má banka v držení.

• **Dodatkový kapitál (TIER 2)**

= všeobecné rezervy na krytí ztrát (do výše 1,25% RVA bankovního portfolia) + rezervy z přehodnocení fixních aktiv (kladný rozdíl mezi jejich tržní a účetní hodnotou) + hybridní kapitálové instrumenty (obligace nebo prioritní akcie převoditelné do kmenových akcií banky) + podřízený dluh „A“ – max. do 50% hodnoty TIER 1, tento podřízený dluh musí být:

- úplně na účtu banky,
- nezajištěný a nesmí být splatný před termínem,
- splatnost min. 5 let (je-li < než 5 let => za každý rok méně o 20%),
- musí mít klauzuli podřízenosti = splatný až poslední v pořadí,
- jeho započítání musí být schváleno ČNB.

• **Krátkodobý podřízený dluh (TIER 3)**

= podřízený dluh „B“ – se lhůtou splatnosti min. 2 roky (nesmí být splacen ani v den splatnosti, pokud by kapitálová přiměřenost banky měla klesnout pod limit).

Řešení kapitálové nepřiměřenosti

- a) zvýšení kapitálu – emise akcií (klesá zisk na akcii) nebo obligací v podobě podřízeného dluhu (vyšší úroky),
- b) snížení objemu rizikově vážených aktiv => buď snížením výše celkových aktiv nebo přesun aktiv s vyššími vahami do aktiv s nižšími vahami (u obou variant možný pokles ziskovosti).

Pravidla úvěrové angažovanosti

Opatření o úvěrové angažovanosti bank

Účelem tohoto opatření je omezení rizika ztráty vyplývající z platební neschopnosti nebo nevěle dlužníka dostát svým závazkům vůči bance a omezení nadměrné koncentrace aktiv na několik málo klientů. Opatření stanovuje okruh rozvahových a podrozvahových aktiv zahrnovaných do úvěrové angažovanosti bank a limity, které je banka povinna dodržovat vůči svým dlužníkům (kromě vlády ČR, centrálních vlád států OECD, ČNB, CB států OECD).

Hlavním cílem pravidel úvěrové angažovanosti je:

- a) diverzifikace pohledávek a mimobilančních položek => minimalizace úvěrového rizika aj.
- b) limitování pohledávek banky vůči svým akcionářům, členům vedení a zaměstnancům,
- c) limitování úvěrů, které ústředí poskytuje pobočkám, sesterským a dceřinným společnostem.

Obchodní portfolio banky tvoří nástroje k obchodování v krátkém období, nástroje na využití cenových rozdílů mezi kupní a prodejní cenou nebo nástroje zajištění jiných nástrojů obchodního portfolia.

Investiční portfolio banky tvoří nástroje nezařazené do obchodního portfolia banky.

Angažovanost bankovního investičního portfolia vůči jedné osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob:

- max. do 25% vlastního kapitálu banky,
- max. do 20% vlastního kapitálu banky ve skupině, kde je banka členem.

Banka nemůže půjčit víc, protože by se situace mohla otočit proti ní a dlužník by pro ni mohl představovat velkou hrozbu. Relativně bezpečné jsou státní záruky nebo třeba záruky obchodních bank. Bankám se nedoporučuje dlouhodobě držet účasti v obchodních společnostech.

Velká angažovanost bankovního investičního portfolia

- angažovanost banky vůči jedné osobě nebo ekonomicky spjaté skupině osob s 10% a vyšší hodnotou vlastního kapitálu banky.

Součet velkých angažovaností banky nesmí přesáhnout 800% vlastního kapitálu banky.